

KERHO

Osaava
kerhonohjaaja

OPAS

Teksti: Anna Granlund, Virpi Skippari

Kannen kuva: Jenni Heinonen

Kuvitus: Hanna Vainio

Taitto: Tiina Rinne

Paino: Lönnberg

Suomen 4H-liitto 2015, www.4h.fi

Lähteet:

Jauhiainen & Eskola, Ryhmäilmiö, WSOY 1993

MLL:n vanhempainnetti, www.mll.fi

Leikin merkityksestä, www.kukkakeha.fi

Kuluttajaviraston ohjeet, ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi, www.tukes.fi

Tervetuloa osaava kerhonohjaaja -kurssille

Tämän kurssin käytyäsi sinulla on hyvät valmiudet suunnitella turvallista ryhmätoimintaa, ohjata ja kohdata eri-ikäisiä lapsia ja nuoria sekä käsitellä haastavia tilanteita ryhmässä. Ymmärrät vastuusi ja velvoitteesi ohjaajana ja tunnistat toimintaa järjestävän tahon vastuut toiminnan toteuttamisessa. Asioiden läpikäyminen sekä toiminnallisin menetelmin että oman pohdinnan ja ryhmä- ja parityöskentelyn kautta antaa sinulle varmuutta ja itseluottamusta ohjaajan tehtävään.

Kurssin sisältö:

Tärkeä kerhotoiminta! 4

Selvitetään tutustuen ja keskustellen, millaisia erilaisia ryhmätilanteita on olemassa, millaisia ohjaajia kurssilla on, mitkä tahot järjestävät ryhmätoimintaa ja miksi ohjaajakoulutus on tarpeen.

Yksilöistä ryhmäksi 6

Ryhmän muodostuminen, erilaiset roolit ryhmässä ja ryhmän ohjaamisen haasteet.

Hyvä ohjaaja 10

Ohjaajan roolit, ohjaaminen parin/muiden kanssa, vastuiden jakaminen ja palaute.

Turvallisuus 12

Turvallisuus ryhmätoiminnassa erilaiset tilat, toiminnot sekä ryhmän jäsenet huomioiden.

Toiminnan suunnittelu 14

Toimivan ryhmätilanteen/kerhokerran suunnitteleminen, kokonaisen kauden suunnitteleminen sekä tiedottaminen.

Leikki ohjaajan työkaluna 16

Eri-ikäiset lapset ja leikki, esimerkkileikit sekä "työkaluja" ohjaajille.

Oppimisen arviointi / Learning cafe – oppimiskahvila opitun kertaajana 18

Keskustellaan kurssin aikana opitusta.

Tärkeä kerhotoiminta!

Lapsille ja nuorille järjestettävää ryhmätoimintaa ovat muun muassa kerhot, leirit, klubit ja retket. Joskus retki voi liittyä jonkin kerhon toimintaan, toisinaan taas kerhotoiminta voi käynnistyä leiristä. Yhteistä näille kaikille on ryhmässä tekeminen ja se, että toiminta vaatii ohjaajaa tai ohjaajia. Ohjaajalla on vastuu kerhotoiminnan turvallisuudesta, kerhon onnistumisesta ja positiivisten kokemusten vahvistamisesta.

Kerho voi olla koulun, seurakunnan, yhdistyksen, kunnan tai muun järjestäytyneen tahon järjestämää toimintaa, joka on yleensä avointa kaikille. Kerhot mielletään usein lapsille suunnatuiksi, mutta on myös vaikkapa urheiluseuroja, joiden nimesä on kerho, esimerkiksi Seinäjoen jalkapallokerho (SJK). Kerho on siis ihan vakavasti otettavaa toimintaa. Ryhmätoiminnalla on myös muita nimiä, kuten opintopiiri ja toimintaryhmä. Joillakin järjestöillä, kuten partiolla, on omat nimensä eri-ikäisten toimintaryhmille, esimerkiksi sudenpennut.

Tällä kurssilla keskitytään kuitenkin lasten ja nuorten ryhmätoimintaan, kerhoon ja sen ohjaamiseen.

Miksi lapset tulevat kerhoon tai klubiin?

Kerhot ovat usein vapaa-ajantoimintaa ja perustuvat vapaaehtoisuuteen, joten toiminnalta haetaan erityisesti mielekkyyttä. Mukaan tullaan, koska halutaan kokemuksia, elämyksiä sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lapset oppivat tärkeitä ryhmätaitoja ja löytävät omia vahvuuksiaan eri tavalla kuin koulussa. Yhteenkuuluvuuden tunnetta luodaan, kun samasta asiasta kiinnostuneet kokoontuvat yhteen. Samankaltaisten ihmisten kohtaaminen on erityisen merkityksellistä lapsille ja nuorille. Siksi kerhossa käyminen on myös kasvun kannalta tärkeää ja hyödyllistä.

Tehtävät:

Omat oppimistavoitteet

Tavoitteet kirjoitetaan lapuille (yksi lappu = yksi tavoite) ja kerätään seinälle, pyykkinarulle tai muulle vastaavalle. Kurssin loppuun katsotaan täyttyivätkö tavoitteet. (Yhdellä henkilöllä voi tietysti olla useampia tavoitteita.)

Parikeskustelu ja esittelyt

Ota vierustoverisi (tai mielellään itsellesi vieraampi henkilö ryhmästä), ja keskustelkaa siitä, millaisia kokemuksia teillä itsellänne on kerholaisina, leiriläisinä tai muissa ryhmissä, millaista kerhotoimintaa omalla paikkakunnallanne järjestetään ja mikä on erikoisin kerho tai leiri, johon olette törmänneet.

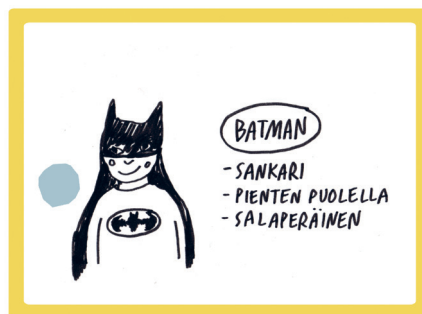
Selvitä, millaista ja minkä tahon järjestämää kerhoa keskustelukumppanisi ohjaa tai aikoo ohjata. Valmistaudu esittelemään parisi muulle ryhmälle. (Muista kysyä myös parisi nimi.)

TAI

Tutustumisharjoitus Puh-kävelynä:

Piirtäkää erilaisia satuhahmoja, (esimerkiksi Nalle Puh) isoille paperiarkeille. Kirjoittakaa jokaisesta hahmosta lyhyt luonnehdinta kuvan alapuolelle. Kävelkää tilassa ja jokainen valitsee itselle läheisimmän hahmon ja jää sen luokse seisomaan. Keskustelkaa miksi kunkin valitsema hahmo tuntui läheiseltä.

Yksilöistä ryhmäksi

Ryhmän muotoutuminen on pitkä prosessi, johon kuuluu erilaisia vaiheita. Jokaisen ryhmän kehitysprosessi on ainutlaatuinen. Vaikka aloittaisit ohjaamisen ryhmässä, joka on jo valmiiksi muotoutunut, sinun on kuitenkin hyvä ymmärtää, millaisia vaiheita ryhmäytymisessä käydään läpi.

Tärkeää on myös miettiä omaa toimintaansa ohjaajana ryhmäytymisen eri vaiheissa. Seuraavassa kuvataan ryhmän muodostumisen eri vaiheita ja kerrotaan ohjaajan tehtävät kunkin vaiheen aikana.

Ryhmän muodostumisen eri vaiheet

Ryhmän jäsenet ovat aloittaessaan epävarmoja ja hakevat hyväksyntää niin ryhmältä kuin ohjaajaltakin. Ohjaajalta odotetaan jämäkkyyttä ja selkeitä ohjeita.

RYHMÄ ALOITTAÄ

Ohjaajan tehtävät

Ryhmän aloittaessa on tärkeää luoda turvallinen ilmapiiri ryhmätilanteeseen. Omat ennakkoluulot on heitettävä romukoppaan ja näytettävä jämäkkyyttä. Käytä tutustumisleikkejä ja tehtäviä, joissa kaikki voivat onnistua.

Jäsentymisvaiheessa omaksutaan helposti erilaisia rooleja, alkaa syntyä erilaisia alaryhmiä ja saattaa ilmetä ongelmatilanteita. Ryhmässä syntyy helposti eripuraa ja ohjaaja voi saada osakseen kovaa kritiikkiä.

RYHMÄ JÄSENTYY

Ohjaajan on pysyttävä puolueettomana, kestättävä kritiikkiä ja rohkaistava ryhmäläisiä. Sekoita silloin tällöin alaryhmiä. Pyri vahvistamaan ryhmän yhteishenkeä ryhmätöillä ja luottamusharjoituksilla.

Kun ryhmä vakiintuu, tulee kuohunnan ja eripurin tilalle vahva ME-henki. Varsinainen toiminnan tavoitekin saattaa unohtua, kun halutaan vain oleilla yhdessä.

RYHMÄ VAKIINTUU

Vakiintuneen ryhmän yhteishenkeä kannattaa hyödyntää toiminnassa. Muistuta ryhmäläisiä tehtävästä. Tässä vaiheessa onnistuu jo vaativakin, kerhoryhmän yhteinen projekti.

Kun ryhmä on oppinut yhteistyöhön, on sen kanssa helppo tehdä mitä vain. Perustehtävä on hallussa, ja jäsenet ottavat vastuuta sekä luottavat toisiinsa ja ohjaajaan.

RYHMÄ ON OPPINUT YHTEISTYÖN

Ohjaajan rooli ja merkitys vähenevät koko ajan, mutta sinun tehtävänäsi on kuitenkin varmistaa, että vuorovaikutus ryhmässä toimii.

Toiminnan päättymiseen kannattaa valmistautua hyvissä ajoin. Asioista puhutaan ja jäähyväisiä jätetään tietoisesti. Viimeistä yhteistä kokoontumista varten kannattaa suunnitella jotain erityistä.

RYHMÄN TOIMINTA LOPPUU

Toiminnan päättyessä anna tilaa muistelulle ja jäähyväisille. Jäähyväiset voivat olla myös hetkelliset, jolloin voit muistuttaa jo seuraavasta kerhokaudesta tai tulevasta leiristä.

Yksilötehtävä, Oma rooli ryhmässä:

Mieti omaa rooliasi erityyppisissä ryhmissä. Miten itse ryhmä vaikuttaa rooliisi tai miten asia, jonka ympärille ryhmä on muodostunut,

vaikuttaa rooliisi ryhmässä (vrt. harrastukset, koulu, kaveripiiri)?

Ryhmän jäsenten erilaisia rooleja:

Ryhmätehtävä, Roolipeli:

Jakaantukaa viiteen 4–6 hengen ryhmään. Koulutaja antaa jokaiselle ryhmälle tilanteen ryhmänmuodostumisen janalta. Ryhmän tehtävänä on tehdä kuvaelma/esitys tällaisesta ryhmän vaiheesta.

- Valitkaa joukostanne yksi, joka esittää ohjaajaa. Muut ovat ryhmän jäseniä.
- Suunnitelkaa yhdessä tilanne, joka voisi kuvata saamaanne ryhmäytymisen vaihetta. Mietikää erityisesti ohjaajan tehtävää tilanteessa.

Onko jollain ehkä omakohtainen kokemus, jonka ryhmä voisi esittää?

- Harjoitelkaa lyhyesti ja valmistautukaa esittämään tilanne muulle ryhmälle.
- Keskustelkaa yhdessä kuvatusta tilanteesta

Haastavat tilanteet kerhossa

Kerhotoiminnassa tulee usein vastaan jonkinlaisia haastavia tilanteita tai konflikteja. Kaikki eivät tule toimeen keskenään, toiminta ei aina miellytä jostaista ryhmän jäsentä ja omia huolia ja murheita saatetaan purkaa kerhossa hulinoitina tai vastustuksena. Haastavat tilanteet tulevat usein yllättäen, mutta jos hulinoinnista tulee jatkuvaa, kannattaa asia ottaa esiin myös järjestävän tahon kanssa.

Ensimmäinen kokoontuminen, jossa kerholaiset muodostavat käsityksen ohjaajan taidoista, on tärkeä. Samoin selkeät säännöt sekä ryhmäytymisharjoitukset, jotka auttavat luomaan turvallisuuden tunnetta kerholaisissa.

Jo etukäteen on hyvä miettiä, millaisia ongelmatilanteita kerhossa voi tulla vastaan. Seuraava tehtävä valmistaa niihin.

Ryhmätehtävä, Positiivinen uutinen:

Millaiset tilanteet voivat aiheuttaa ongelmia kerhossa? Jakaantukaa viiteen 4–6 hengen ryhmään. Jakakaa kokemuksia ja mielikuvia haastavista tilanteista. Kuinka tilanteet voitaisiin ratkaista? Valitkaa yksi kokemus tai mielikuva ja kirjoittakaa tilanteen ratkaisusta Positiivinen uutinen. Tehkää lisäksi tiivistetty "keltaisen lehdistön" tyylinen juttu ongelman ratkaisusta ja tiivistäkää se lehden uutismainokseksi eli lööpiksi. (Vrt. Iltalehti tai Ilta-Sanomat. Tarvitsette keltaista paperia/pahvia ja mustan tussin.) Kaikki lööpit laitetaan seinälle ja jutut luetaan muille ryhmille. Lopuksi niistä keskustellaan.

Esimerkkejä lööpeistä:

TEEMUN MIELESTÄ HIPPALEIKKI
ON TAAS KIVAA

Tilanne: Teemu ei halua leikkiä aina samaa hippaa, josta muut pitävät, ja alkaa kiukutella kerhossa. Yhdessä kokoonnutaan miettimään, mitä uutta hippaan voisi keksiä. Teemu ehdottaa, että kaikki leikkivät hippaa robotteina, ja se on kaikkien

mielestä hauska idea. Nyt Teemukin tykkää taas hipasta.

SANNA TYKKÄÄ SITTENKIN MARJASOPASTA

Tilanne: Kokkauskerralle ohjaaja on suunnitellut tehtäväksi marjakiisseliä. Sanna inhoaa marjoja eikä halua syödä kiisseliä tai olla missään tekemisissä sen valmistuksen kanssa. Hyi! Yäk! Sanna sanoo. Sannan kaveri Reeta pitää vadelmista, kehoittaa Sannaa maistamaan yhtä ja houkuttelee häntä mukaan valmistamiseen: "Eihän sun tarvi syödä, vaikka teetkin muiden kanssa." Sanna suostuu, ja tekeminen onkin niin kivaa, että hän aivan huomaamattaan myös maistaa lopputulosta ja tykkääkin kiisselistä.

SININEN ON KAIKKIEN VÄRI

Tilanne: 4–6-vuotiaiden kerhossa tytöt kiusaavat Saaraa, jolla on sininen paita. He sanovat, että sininen on poikien väri. Ei auta, että Saaran paidassa on kukkia. Ohjaaja pitää itsekin sinisestä ja päättää pukeutua seuraavalla kerralla siniseen mekkoonsa ja näyttää kuvia prinsessoista sinisissä mekoissa sekä miehistä kilteissä ja vaaleanpunaisissa paidoissa. Ohjaajan esimerkin ansiosta kaikki huomaavat, ettei värejä tarvitse luokitella tyttöjen ja poikien väriin.

Hyvä ohjaaja

Tarvitset ohjaajana monenlaisia taitoja, mutta on hyvä myös muistaa, että sinun ei tarvitse osata kaikkea ja että matkanvarrella oppii paljon. Hienointa ohjaajuus on silloin, kun huomaa tehneensä itsensä tarpeettomaksi ja lapset vievät rauhassa ja sovussa tilannetta eteenpäin.

Kun kaikki eivät voi osata ja tehdä kaikkea, auttaa hyvä tukiverkko toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Ohjaamisen voi aloittaa vaikkapa toimimalla apuohjaajana tai ohjaamalla yhdessä parin tai pienen tiimin kanssa. Yhdessä suunnittelu on hauskaa, ja muilta saat tukea sekä opit uutta. Tiimissä on tärkeää antaa tilaa erilaisille ohjaajapersoonille tehdä ja toimia. Työnjako ja toisen vahvuuksien tunnistaminen ovat hyviä ohjenuoria tiimiohjaajille.

Hyvän ohjaajan ominaisuuksia

Hyviä ohjaajia on monenlaisia. Tässä muutamia ominaisuuksia, jotka heitä yhdistävät.

- turvallinen ja luotettava
- innostunut
- huumorintajuinen
- keskusteleva ja avoin
- itsensä tunteva
- täsmällinen
- rauhallinen

Ryhmätehtävä, Minä ohjaajana nyt ja tulevaisuudessa:

Kirjoittakaa esim. Post it -lapuille ohjaajuuteen liittyviä erilaisia ominaisuuksia/adjektiveja, joista jokainen valitsee 3–5 kpl. Kortteja tai lappuja saa vaihtaa muiden kanssa. Kun jokainen on tyytyväinen saamiinsa ominaisuuksiin, käydään ne läpi kertoen ja keskustellen. Miksi nämä asiat kuvaavat hyvää ohjaajaa tai ohjaajuutta ylipäättään ja miten ne kuvaavat kunkin omaa ohjaajuutta?

Toinen kierros/vaihtoehto:

Jakakaa uudet kortit. Valitkaa jälleen 3–5 ominaisuutta, jotka kuvaavat sitä, millaiseksi ohjaajaksi haluaisitte kehittyä. Keskustelkaa joko ryhmässä tai pareittain.

Palautteen antaminen ja vastaanottaminen

Aina kaikki ei mene niin kuin pitäisi. Lapset ja nuoret eivät välttämättä huomaa kaikkia asioita tai tule ajatelleeksi vaikkapa askartelumateriaalien käyttöä taloudellisuuden kannalta. Epäonnistumisia sattuu väistämättä, ja moni asia voi mennä mönkään. Sellaisissa tilanteissa palautteen antajalta vaaditaan rauhallisuutta, pitkää pinnaa sekä kykyä myötäelämiseen (empatia).

- Joskus vika voi olla myös ohjaajassa! Annoitko mahdollisesti epäselvät ohjeet?
- Ohjaajallekin halutaan antaa palautetta! Kuuntele ja ota vastaan, sillä yleensä palautetta annetaan tosissaan. Voit myös pyytää palautetta ja näin kehittää itseäsi ohjaajana.

Muutamia vinkkejä palautetta koskien:

- Anna paljon, "tuhlaa" myönteistä palautetta. Se kasvattaa intoa ja itseluottamusta.
- Kohteile jokaista yksilönä. Onnistumisia verrataan aina henkilön aikaisempiin tekemisiin, ei muiden ryhmän jäsenten.
- Kysymysten ja pohdinnan kautta on helpompaa antaa palautetta silloin, kun kaikki ei ole sujunut niin kuin piti. "Mikä meni pieleen ja miksi?" "Kuinka tältä vältytään ensi kerralla?" Lisäksi kannattaa aina sanoa jotain positiivista.
- Rakentava/korjaava/vaikea palaute annetaan aina kahden kesken. Ryhmän jäsen voi muuten tuntea itsensä huonoksi ja epäonnistuneeksi koko ryhmän edessä. Kiusaamistilanteissa kannattaa harkita myös asian yhteistä käsittelyä.
- Kohdista rakentava/korjaava/vaikea palaute aina tekemiseen, älä henkilöön. Tyyliin "olipas se hölmösti tehty" ei "olitpa sinä nyt hölmö".

Turvallisuus

Turvallisuuden takaaminen on ryhmätoiminnassa tärkeää. Tämä vastuu ei istu ainoastaan ohjaajan harteilla, vaan erityisesti järjestävän tahon on huolehdittava, että ohjaajilla on riittävät tiedot ja taidot turvallisen toiminnan järjestämiseen. Ohjaajan kannattaa miettiä toiminnan riskejä sekä tehdä turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat yhdessä järjestävän tahon kanssa. Ohjaajalla on valvontavastuu ryhmätilanteessa ja vaitiolovelvollisuus kaikista toiminnassa tapahtuvista asioista ja ryhmäläisten tiedoista. Kurssin tässä osiossa perehdymme turvallisuuteen syvällisemmin, ja jokainen saa käyttöönsä oppaassa olevat listat ja ohjeet, jotka helpottavat turvallisuutta koskevien suunnitelmien tekemistä.

Määritellään kuitenkin aluksi käsitteet:

- **Turvallisuusasiakirja** on toimintaa järjestävän tahon laatima kirjallinen asiakirja, jossa on määritelty vähimmäistiedot toimintaan ja sen turvallisuuteen liittyvistä asioista, kuten henkilöstön tehtäväjako, riskien arviointi sekä avunhälyttämisjärjestelyt erilaisiin tilanteisiin.
- Turvallisuusasiakirjan sisällön ja laajuuden on oltava tarkoituksenmukaisessa suhteessa toiminnan laajuuteen.
- **Turvallisuussuunnitelma** on turvallisuusasiakirjan liitteeksi tuleva kirjallinen ohje yksittäisten toimintojen ja suorituspaikkojen turvallisuudesta.
- **Turvallisuus** on kaiken toiminnan lähtökohta. Turvallinen toiminta on sellaista, johon liittyvät riskit ovat hyväksyttäviä. Turvallisuudella tarkoitetaan kokonaisvaltaista fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta niin, ettei kenellekään aiheudu loukkaantumista tai vammautumista eikä kenenkään psyykkistä tasapainoa horjuteta tarpeettomasti.
- **Vaara** on tekijä tai olosuhde, joka voi saada aikaan fyysisesti, psyykkisesti tai taloudellisesti haitallisen tapahtuman.
- **Riski** tarkoittaa haitallisen tapahtuman todennäköisyyttä ja vakavuutta.
- **Riskien arviointi** on laaja-alaista ja järjestelmällistä vaarojen ja terveyshaittojen tunnis-

tamista sekä niiden merkitysten arvioimista turvallisuudelle, terveydelle ja omaisuudelle. Sen tavoitteena on parantaa turvallisuutta.

- **Ohjattu ohjelmapalvelu** on kuluttajalle tarjottava palvelu, joka suoritetaan esim. ohjaajan, oppaan tms. valvonnassa, ohjauksessa tai seurannassa. Tätä on esim. kerhotoiminta.
- **Pelastussuunnitelma** on suunnitelma siitä, kuinka ryhmä pelastautuu tiloista, joissa toiminta järjestetään, esim. tulipalon sattuessa. Ryhmän ohjaajien ja ryhmäläisten tulee tietää hätäpoistumistiet ja sammuttimien paikat.

Turvallisuussuunnittelun tarkoitus on ennalta ehkäistä ja torjua onnettomuuksia ja tapaturmia ja parantaa ihmisten turvallisuuden tunnetta. Tavoitteena on, että jokainen ryhmässä tietää, kuinka hätätilanteessa toimitaan. Vakavatkin riskit on syytä ennakoida, vaikka se voi tuntua mahdottomalta. On hyvä muistaa, että suuret tapaturmat ryhmätoiminnassa ovat erittäin harvinaisia. Oleellista on varautua pieniin haavareihin ja tietää ryhmäläisten mahdolliset erityispiirteet ja -ominaisuudet, kuten sairaudet, jotka saattavat aiheuttaa erikoistilanteita. Onkin ensisijaisen tärkeää, että ohjaajilla on kaikkien ryhmän jäsenten vanhempien nimet ja puhelinnumerot tallessa ja mukana toimintaa ohjatessaan.

Vakuutus

Jokaisella toimintaan osallistuvalla tulee olla toiminnan vakuutusehtojen mukainen jäsenmaksu tai osallistumismaksu suoritettuna. Niistä päättävät yleensä toiminnan järjestäjät. Vakuutuksen tulee sisältyä toiminnan hintaan. Yleensä ryhmävakuutukset korvaavat tapaturmia sekä joitakin omaisuusvahinkoja. Mitään arvokasta ei kannata kuljettaa mukanaan ryhmätoiminnassa. Usein myös suositellaan erillistä henkilökohtaista matkavakuutusta tai muuta tapaturmavakuutusta. Osallistujat voivat tiedustella sellaisesta omilta huoltajiltaan (monesti osana kotivakuutusta).

Turvallisuuden tarkistuslista

Miettikää, miten ja/tai mitkä seuraavista asioista vaikuttavat ryhmätoimintanne turvallisuuteen.

Tilat, joissa toimitaan

Ryhmän koko

Ryhmäläisten ikä

Ryhmäläisten perussairaudet, allergiat tms.

Erikoiskerrat ja -välineet

Säätila

Kulkuyhteydet ja maasto

Muu, mikä/miten?

Toiminnan suunnittelu

Hyvä ryhmätoiminta vaatii suunnittelua, mutta kaikkea ei pidä miettiä valmiiksi, vaan suunnitteluun kannattaa ottaa mukaan myös ryhmäläiset. Mielekkäin toiminta syntyy tunteesta, että on saanut itse vaikuttaa toiminnan suunnitteluun ja sisältöön. Säännöllisyys, selkeys ja toiminnan sekä oppimisen tasapaino tekevät hyvän toimintakauden. Suunnittelemalla etukäteen mitä teet, luot myös itsellesi varmemman olon ohjaajana. Epävarma ohjaaja ei saa ryhmää toimimaan yhdessä, mikä voi aiheuttaa levottomuutta.

Suunnittelussa on tärkeää ottaa huomioon ainakin seuraavat seikat:

- Ryhmäläisten ikä ja mielenkiinnon kohteet.
- Tila, jossa ryhmä kokoontuu.
- Erikoiskerrat (kerhot) tai erityiset toiminnot.
- Materiaalien, välineiden ja esim. erityisvarusteiden tarve.
- Ryhmätoiminnan kesto. Mielekästä toimintaa on hyvä suunnitella koko kerraksi. Kaikki eivät aina tee asioita samaan tahtiin, ja siksi on hyvä olla myös varasuunnitelma.
- Juhlapyhät, vuodenaajat ja järjestöjen omat kokohdat.

Ideointitehtävä, Toiminnan suunnittelu

Mieti yksin tai parin kanssa, millaista toimintaa haluatte omalle ryhmälleen järjestää. Onko toiminta yhden teeman ympärillä pyörivää (kokkikerhot, muskarit, sähkökerhot jne.) vai monipuolisempaa ja monitoimisempaa? Miten saada aikaan vaihtelua yhden teeman ympärille ja mitä kaikkea monitoimikerhossa voikaan tehdä? Onko mahdollisuuksia retkiin tai vierailijoihin? Millaisiin asioihin kerholaiset voisivat vaikuttaa? Ideoinnin apuna voi käyttää erivärisiä papereita TAI papereita voi teipata tilassa seinille ja niihin voi käydä kukin kirjoittamassa ideoitaan, joita toisetkin voivat sitten käyttää.

Värikoodoja esimerkiksi:

- Punainen – erikoiskerrat
- Keltainen – ryhmäläiset suunnittelevat
- Sininen – vierailijat/retket
- Vihreä – ulkona tapahtuvaa toimintaa jne.

Tehtävä:

Tee koko toimintakauden suunnitelma ideoi-
den pohjalta. Suunnitelmat käydään läpi yhdes-
sä keskustellen.

Alla on suunnittelun tueksi esimerkkitaulukot.
Ensimmäinen taulukko on yhden toimintaker-
ran suunnittelua varten, ja toiseen voi kirjata ko-
ko kauden tapaamiskerrat.

KERHOKERTA

	Tekeminen	Aika	Kuka vastaa?	Tarvikkeet kustannukset
Aloitus				
Leikit				
Toiminta				
Tiedotus				
Lopetus				
Siivous				

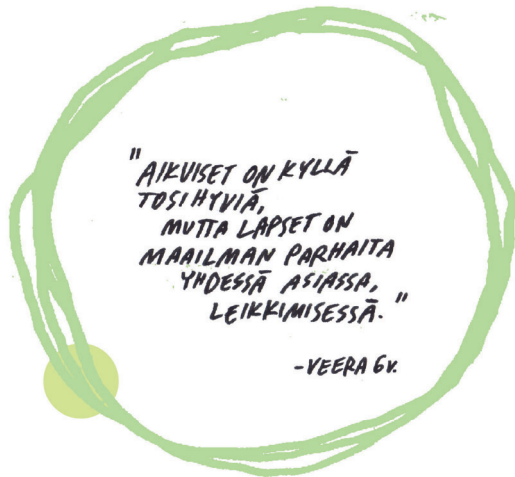
SYKSY _____

pvm

elokuu _____

syyskuu

Leikki ohjaajan työkaluna

Lapsille leikki on tärkeää. Vanha sanonta: leikki on lapsen työtä, ei ole ollenkaan hullumpi. Kerhoissa tai muussa ryhmätoiminnassa leikkimisellä on tärkeä rooli esimerkiksi kokoajana, energian purkajana, hengennostattajana tai kerhon aloittajana ja päättäjänä. Ohjaajan on hyvä tunnistaa, mihin tilanteeseen erilaiset leikit sopivat sekä tietää, millaisia leikkijöitä lapset eri ikäkausina ovat.

Tänä päivänä lasten leikkiaika on lyhentynyt. Osa lapsista ei leiki juuri lainkaan. Satujen lukemisen, leikin ja mielikuvituksen rooli lasten maailmassa on vähentynyt, vaikka ne ovat lapsen kehityksen kannalta keskeisiä. Mielikuvitus ja leikki lisäävät luovuutta ja hyvinvointia. Vaikka kerhossa leikkiminen on usein ohjattua toimintaa ja leikeissä on säännöt, on se yhtäkaikki tärkeää lapselle. Ryhmässä lapset oppivat leikin kautta yhdessä toimimista, -sopimista sekä toisten huomioon ottamista.

Eri-ikäiset lapset ja leikki

Leikki-ikäiset lapset osaavat jo leikkiä yhdessä ja isommassakin ryhmässä. Tämän ikäisten, eli 3–6-vuotiaiden leikeissä on jo juoni, vuorovai kutusta ja rooleja. Pikkuhiljaa opitaan tekemään kompromisseja ja sopimaan yhteisistä säännöistä. Leikki-ikäisen nopea kasvaminen voi aiheuttaa kömpelyyttä.

Kouluikäiset lapset alkavat jo hiukan irtautua vanhemmistaan ja kotiympyröistään. Kavereista tulee tärkeitä, ja leikkeihin alkaa tulla mukaan yhä enemmän sääntöjä tai yhdessä sovittuja asioita sekä erilaisia rooleja. Rooleista voi tulla kiistaa ja valtataisteluita. Lapsella on hyvä motoriikka sekä halu oppia, askarrella, rakennella ja purkaa. Myös ajattelu kehittyy huimaa vauhtia, ja 5–7-vuotiaat ovatkin niitä, jotka esittävät kiperiä kysymyksiä vaikkapa maailman synnystä tai ihmisen olemassaolosta.

Varhaisnuoret tai teinit voivat myös leikkiä, vaikka sanana leikkiminen voi jo tuntua lapselliselta. Pelaaminen on jo mielekkäämpää. Teini-ikäiset "hengailevat", ja ystävien seura on teineille tärkeämpää kuin nuoremmille. Varhaisnuoret tarvitsevat myös uusia tuttavuuksia, ja suuremmat kaveriporukat ovat tärkeitä. Oma ajattelu kehittyy tässä iässä valtavaa vauhtia, ja sitä kannattaa haastaa myös erilaisilla leikeillä.

"Emme lopeta leikkimistä sen johdosta, että vanhenemme – vanhenemme, koska lopetamme leikkimisen."

– Herbert Spencer

Leikin ohjaaminen, muistilista:

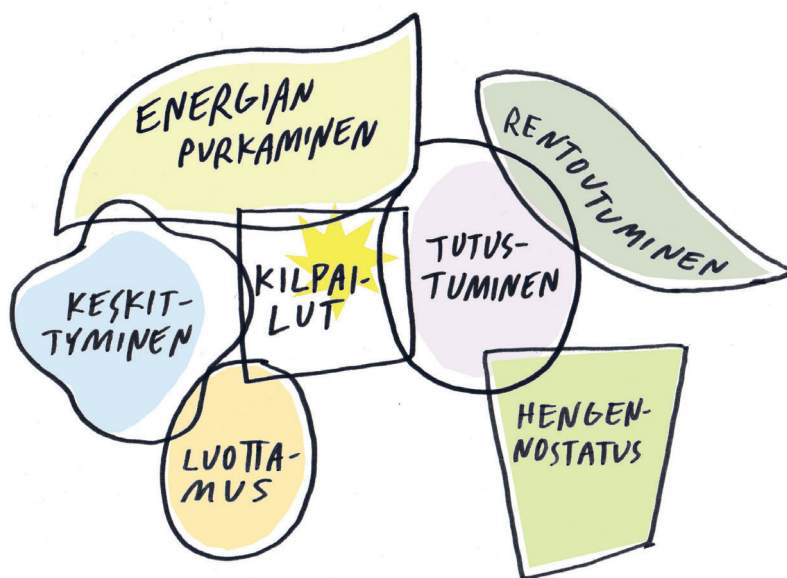
- Valitse teemaan ja tilanteeseen sopiva leikki. Muista huomioida leikkijöiden ikä, määrä ja mahdolliset tilan tuomat rajoitteet.
- Opettele ohjeet hyvin, ja jos mahdollista, käytä vain sellaisia leikkejä, joita olet itse joskus kokeillut.
- Kerro säännöt niin, että jokainen ne ymmärtää.
- Jos leikki vaatii ryhmäjakoja, käytä siihen myös erilaisia menetelmiä, jotta aina ei muodostu samoja ryhmiä.
- Anna leikkijöille mahdollisuus kysyä ohjeidenannon jälkeen. Varmista, että kaikki ovat ymmärtäneet ohjeet.
- Vaikeissa leikeissä ja kilpailuissa on hyvä käydä harjoituskierros.
- Aloita ja lopeta leikki mahdollisimman selkeästi.
- Huolehdi leikkijöiden turvallisuudesta leikin aikana.
- Älkää "suorittako" leikkiä, vaan anna leikkijöille mahdollisuus muuttaa leikin kulkua ja jopa sääntöjä yhteisestä sopimuksesta.
- Pyydä lapsilta leikkivinkejä ja anna myös heille ohjausvastuuta.
- Innostu myös itse leikkimään! Heittäytyvä ohjaaja on lasten mielestä hauska.

Ryhmätehtävä; Nyt leikitään

Keksikää parin kanssa leikki valitsemallenne ikäryhmälle. Ohjatkaa leikki muille kurssilaisille siten, että he ovat annetussa roolissa. Leikkimiseen liittyy usein tavoitteita ja päämääriä. Niitä voivat olla tutustuminen, energian purkaminen, keskittyminen, hengennostatus, luottamus, rentoutuminen ja kilpailut. TAI

Mieti jonkin leikki ja kirjoita se lapulle. Lapulle kirjoitetaan myös, minkä ikäiselle ryhmälle leikki on ajateltu ja millainen leikki on (rauhottumista, tutustumista, riehuntaa jne.). Laittakaa laput koriin tai hattuun ja nostakaa esimerkiksi 3–5 lappua, joista keskustellette. Keskustelussa ei tarvitse käydä ilmi, kenen kirjoittama lappu on. Jos on aikaa, voitte leikkiä yhden tai kaksi leikkiä.

Pohtikaa miten huomioidaan eri-ikäiset leikkijät ryhmässä? Kenelle leikki sopii ja kenelle ei, miksi?

Learning cafe

– oppimiskahvila opitun kertaajana

On aika kerrata sitä, mitä on opittu. Kun kurssilla on opeteltu ryhmän ohjaamista, niin mikäpä olisi sen osuvampi tapa tähän kertaamiseen ja arviointiin kuin yhdessä ryhmänä tekeminen.

Tervetuloa oppimiskahvilaan!

1. Jakautukaa pöytäkuntiin, kuten kahvilassa. (4–5 pöytää ryhmäkoosta riippuen.) Jokaiselle pöydälle varataan iso paperi ja värikyniä. Jokaisesta ryhmästä valitaan yksi kirjuri/puheenjohtaja.
2. Jokaisessa pöydässä on oma keskustelunaiheensa. Aiheita voivat olla:
 - Ryhmäytymisprosessissa ohjaajan tehtäviä ovat.
 - Hyvä ohjaaja on.
 - Ryhmätoiminnassa eteen tulevia haastavia tilanteita.
 - Toiminnan suunnittelussa tulee ottaa huomioon.

- Turvalliseen ryhmätoimintaan kuuluu / toiminnan takaa.

3. Kaikissa pöydissä käydään keskustelua ja siitä kirjataan paperille ylös asioita (10 min).
4. Kun keskustelu on käyty, alkaa oppimiskierros. Muut, paitsi kirjuri/pj. vaihtavat pöytää. Uudessa pöydässä aloitetaan uusi keskustelu, jossa käydään ensin kirjurin/pj:n johdolla läpi edellisen ryhmän keskustelu. Tämän jälkeen uusi ryhmä tekee omat huomionsa ja keskustelee aiheesta oppimistaan asioista. Esiin voidaan nostaa tärkeitä seikkoja, kohokohtia tai kysymyksiä. Kirjuri kirjaa edelleen asiat samalle paperille, kunnes jokainen ryhmä on käynyt kaikki pöydät läpi (5 min/ pöytä).
5. Lopuksi käydään vielä yhteinen keskustelu/purku (10 min).

- harkinta
- harjaannus
- hyvyys
- hyvinvointi

4H on valtakunnallinen, sitoutumaton nuorisjärjestö. Lapsen ja nuoren kehitysvaiheet huomioon ottavassa toiminnassa opitaan itse tekemällä. Kerhossa omaksutaan käytännön taitoja ja tietoja koulutetun ohjaajan tuella. Koulutukset ja kurssit syventävät nuoren osaamista. Toiminnassa saadaan valmiuksia yrittäjyyteen ja työelämään.

www.4h.fi

www.facebook.com/4HSuomi

#4HSuomi @4hsuomi